

aki otthagya az egyetemet az «Eszméért» és évek óta lankadatlan buzgalommal dolgozik a társadalom föl-szabadtásáért, kissé túlkönyven válik meg elvtársaitól és a kommunista mentalitástól. Egész lelki küzdelme egy kétoldalas naplótöredéken elfér és ezzel azt az érzést kelti az olvasóban, mintha nem is lett volna olyan komoly az egész dolog.

Mindezek ellenére sem tesszük le családodtan a könyvet. Nobilis egyszerűséggel megírt mondanivalói sokszor gondolkoztatják el az embert.

m—i.

Spengler Oswald: Der Mensch und die Technik. München, 1931. 89 l. Folyóiratunk szeptemberi számában ismertettük Lothrop Stoddard könyvét, Lázadás a civilizáció ellen. Spengler új könyve ugyanabban a gondolatkörben mozog. Ő is a vezető szellemek rétegének csökkenéséről, az alacsonyabb szellemi színvonalú tömegek, a «kezek lázadásáról» beszél és arról, hogy a fehér ember elárulta technikáját, mely hatalmát jelentette, a színeseknek s most ezek majd a fehér kultúra megsemmisítésére fogják felhasználni, ezután pedig eldobják, mert nekik nem benső lelki szükség. Nem, mert ők, Spengler szerint, nem a ragadozók fajához tartoznak, mint a fehér ember, márpedig a technika a ragadozó szellem terméke, a hódítás taktikai eszköze az élet egyetemes harcában. Ezzel azután az emberiség ragyogó eredménye, az európai fausti kultúra véget is ér. Lehet, úgymond, hogy az orosz síkságokon valami új kultúra fog születni, de az egészen más lesz, semmi kapcsolata nem lesz a miénkkel. Amint látjuk, Stoddard és Spengler könyve közt egy lényeges eltérés van az eredmény és végső következtetés tekintetében s ez a különbség az európai olvasót pirulni kényszeríti, mert joggal érezhetjük kényelmetlennek, hogy az amerikai

teljes optimizmussal tekint a jövőbe s optimizmusa éppen az európai kultúra által kitermelt tudomány hatalmában van lehorgonyozva, míg az európai gondolkodó teljes pesszimizmussal zárja le Európa történetének könyvét. De még sajnálatosabb a pesszimizmus oka. Stoddard szigorú tudományos adatszemle és logikai fejtegetések eredményeként vonja le belátását, Spengler pedig minden tudományos methódika, szaktudományok részleteredményei és kétségtelen tények semmibevevésével vásárolja meg a reménytelen harc tragikus hőségének attitűdjét. Mindenesetre vigasztaló, hogy Spengler sötét jóslatának premisszáiként *ilyen* előkészületre van szükség, mint amelyet ez a könyve is tartalmaz, mely az előszó szerint készülő nagy művének gondolatmenetét és eredményeit előlegezi. Ez a tudományos megalapozás még soványabb és bizonytalanabb — természetesen nem a szerző kétségtelenül pompás, határozott, megvesztegető stílusában, hanem a kritika előtt —, mint az «Untergang des Abendlandes»-ben. Sajátosan romantikus elavult organista materialista pragmatizmusa valósággal dőzsöl ebben a könyvben, mely az emberi történetet egészen a biológia talajába nyomja vissza és így illeszti be az egyetemes élet képébe. («A művet «Beitrag zu einer Philosophie des Lebens»-nek nevezi.) Egyáltalában nem vész tudomást arról, hogy az emberi lény szelleme által lényegesen különbözik a természet többi teremtményeitől, hogy e szellem által alkotott kultúra a biológiai élet semmiféle képletével sem vonható párhuzamba, hogy e kultúra sorsa nem ítéhető meg az organizmusokra illő kategóriák segítségével, hogy az egyszer érvényesült kultúrhatás meg nem semmisülhet, sőt éppen a kultúra egyetemes összefüggése, folytonossága és a renaissance-okra hajlamossága tapasztalható s hogy végül immár bátran be-

szélhetünk egy egyetemes világkultúra alakulásáról, mely ténnyel szemben hatását veszti az elégizálás Európa hanyatlása felett, annál is inkább, mert ezt az egyetemességet éppen Európa teremtette meg azzal, hogy «elárulta» civilizációját, azaz a világ tanítómesterévé lett s éppen ennek következtében e világkultúra kristályosodási magva az az európai kultúra, melynek halálát Spengler oly buzgalommal gyászolja. *Joó Tibor.*

Új novellás könyvek.

Simon Lajos : Két kis piros esizma.

A szerző gyermekkorát, faluját, háborús emlékeit feltáró történetekből csak magát a szerzőt ismerjük meg. Szimpatikus, jókedélyű, jólelkű, becsületes embernek látjuk, aki szeret mesélgetni. Kedvelt témája ő maga és az apja. Érdekes és kedves történeteket választ ki s ezeket becsületes hűséggel írja le. Ha művészi tehetséget nem keres a novellákban, nem is bosszankodik az olvasó, mert kedélyeskedő előadasmódján kívül a szerzőnek nem jelentős az írói képessége.

Pallos Mihály : A sáros földön. Az ember kísértést érez, hogy egy unalmas közhellyel kezdje a kritikát: Csúnya külsőben értékes tartalom. A könyv kiállítása a lehető legócskább. Rossz papiros, visszariasztó boríték, de a novellák határozottan tehetséges író mutatnak be. Témái közvetlen élmények: A mai fiatalság problémáit tárják fel. Az álláskeresés kínjai, a nőülés lehetetlensége, lemaradás mindenün-nen, a teljes súlyával rájuk nehezedő élet ezer baja, tragikus fordulatai talán akkor is megragadnák az olvasót, ha kisebb művészettel írná le Pallos Mihály.

Az első meglepetés az, hogy a szerző nem vesz fel a komor témák mellé valamilyen vészes és baljóslatú attitűdöt, nem próféta és apostol. *Csak* művész, nem változtatni akar a helyzeten, csak az érdeklő, hogy az örök ember a mai helyzetben hogyan alakul át, milyen lesz a lelke. Ez érdeklő legjobban: az emberi lélek. És meg is tudja fogni. Apró részletekből, találó megfigyelésekből egy-egy egyéniség alakul ki, vagy egy-egy hangulatot szuggerál az olvasóba.

A kötet legsikerültebb darabjai a «Szeresd Mártát» és «A mazli» címűek. Az első egy díjnokot ír le, aki várja Mártát a találkozóra. A lány nem jön el, a szegény, kopott díjnok rájön, hogy jobb ez így, mert nem illik hozzá kedvese. Nem írja le, hogy a díjnok elkeseredik, csak azt mondja meg, hogy eszébe jut, milyen szép volt a lány, milyen finom, az utca ragyog az esti világításban, az alkonyat pompás, ő meg nyomkodik a cipőjéből a vizet és végleg lemond Mártáról. Ez Pallos Mihály egyik kedvelt fogása: Nem írja le a szereplő érzéseit, csak a gondolatait, de azokat úgy írja le, hogy az olvasó nemcsak következtetni tud a hős érzéseire, hanem maga is átérzi.

Kár, hogy ízlése nem elég biztos még az eszközök kiválogatásában. Főlöslleges a sok ritkítás, három pont és gondolatjel. Jelzői is néha a fűzfapoézis himporát szórják maguk körül, különösen, amikor harsogni próbál és erőt akar elárulni. Van néhány mondata is, amit kihagyott, vagy átdogozott volna, ha kevésbé felületes. Ezek azonban a kezdő tévedései, aki még nem találta meg igazi hangját, de tehetségét megmutatta.

Fábián István.